

МЛАДА БОСНА¹

У време обележавања стогодишњице Великог рата настаје једно веома значајно дело Радослава Гађиновића под називом Млада Босна, које се бави веома важном темом и то како са историјског, тако и са политиколошког, правног, па и социолошког аспекта. Ово дело представља један својеврстан отпор новонасталом тренду ревизионистичког тумачења историје којим учеснице овог великог сукоба желе да површним и поједностављеним посматрањем историје, које је изузетно неповољно по народе на Балкану, да прикрију шири контекст тадашњих геостратешких претензија великих сила. Према њему, пуцањ Гаврила Принципа представља главни узрок избијања Првог светског рата. Тиме се шири контекст овог веома значајног сукоба који је обележио почетак двадесетог века у потпуности занемарује, а организација Млада Босна постаје једна од најзначајнијих терористичких организација која је својим деловањем увукла земље у глобални рат. Радослав Гађиновић у својој монографији управо указује на опасност овако поједностављеног посматрања историје. И иако постоји сагласност око тога да сам чин атентата представља пре свега повод, а не главни узрок избијања рата, данас се овакво стање преиспитује. „Историјске чињенице из прошлости, због различитих политичких интереса, подложне су фалсификовању, а тиме и погрешној интерпретацији важних историјских догађаја, на основу којих се, због политичких интереса и мотива, и на почетку двадесет првог века ... замагљују чињенице и ствара погрешна представа о једном народу, држави и региону“ (стр. 9).

Аустроугарска монархија је доласком на просторе Босне и Херцеговине као окупациона сила изазвала револт народа, а посебно напредне интелигенције с тог простора, пре свега као одговор на укидање људских права и слобода. То је довело до организовања илегалних културних институција и политичких организација. Радослав Гађиновић истиче да организација Млада Босна, чији су чланови извршили атентат на аустроугарског престолонаследника Франца Фердинанда, настаје управо као последица оваквих околности. Млада Босна је на неки начин предводила организовање културних институција и политичких организација које настају као чин отпора према окупационим силама и као начин заштите културног и националног идентитета. „Прилике у којима су се нашли Јужни Словени у годинама непосредно пре 1914. биле су веома сложене. Већина је тежила да изрази свој бунт не само против националног угњетавања, него и против окова који су гушили живот у свим областима. Припадници Младе Босне били су велики родољуби“ (стр. 219).

¹ Радослав Гађиновић, *Млада Босна*, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2014.

Сам израз *Млада Босна* први је употребио Петар Кочић у листу *Отаџбина* 1907. године, а затим Владимир Гађиновић у *Алманаху Просвјете* 1910. године у чланку *Млада Босна*. Главно гесло овог омладинског ослободилачког покрета било је: „*Хоћемо да умремо у животу или да живимо у смрти*“ (стр. 225).

Припадници Младе Босне су изучавали револуционарне покрете нарочите се бавећи порукама америчке револуције. У том контексту се истичу и два принципа којима су се руководили младобосанци. Прва важна порука и принцип младобосанаца преузета из америчке револуције гласи : „Свето је право појединаца, групе или нације да, ако треба и с оружјем у руци, устане против стране окупације или недемократског облика владавине“ (стр. 224). Друга порука коју су младобосанци прихватили гласи: „Америчка револуција била је у почетку облик устаничке демократије, убрзо и успешно преточена у уставну демократију, пропраћену њој одговарајућим демократским установама“ (стр. 224).

Р. Гађиновић наглашава да је у припреми атентата значајну помоћ младобосанцима пружила организација *Уједињење или смрт*, али само материјалну, јер је и сам Апис касније био против атентата. Сам чин убиства аустроугарског престолонаследника Франца Фердинанда 1914. године у Сарајеву третирао се као убиство било ког представника окупаторске војске. У том смислу је Млада Босна била ослободилачка омладинска организација. Међутим, истини за вољу треба поменути да је главни организатор завере Данило Илић у судбоносним данима пред атентат доводио у питање исправност филозофије политичког убиства, па чак и потребу убиства Франца Фердинанда, али пошто је таква одлука већ била донета, више се није могло ништа променити. „Данило Илић и Владимир Гађиновић променили су свој став према индивидуалним акцијама као искључивим средствима друштвених промена, јер су били свесни да појединци не могу извести револуцију без широких народних маса“ (стр. 230).

Када је атентат извршен, тај чин је искоришћен као повод остваривања територијалних претензија и ширења моћи. Овакво стање није разрешено завршетком Великог рата. Напротив, новонастала подела снага и неодговарајуће стање, и то не само онима који су поражени, већ и онима који су из рата изашли као победници, довели су до наставка конфликта и уласка у Други светски рат, који се веома често посматра као наставак Првог светског рата.

Монографија *Млада Босна* Радослава Гађиновића се на један критички и мултидисциплинарни начин бави димензијама и узроцима политичког насиља над Србима на почетку двадесетог века. Српски народ је у то време био на удару политичких амбиција и великих сила и суседних држава које су у тим временима биле у служби насилног деловања Аустроугарске, Турске и Немачке. У томе је уједно и научни значај монографије јер својим свеобухватним приступом доприноси разумевању узрока и последица Великог рата.

Друштвени значај монографије се огледа у њеном доприносу разумевања изазова са којима се суочавао српски народ у својој борби

за очување српског националног идентитета и своје територије и то не само у периоду Великог рата, већ и у контексту последица које је он имао за српски народ. Сама монографија је написана таквим стилем да тера читаоца да је чита готово у једном даху. Живописни описи, многобројни историјски подаци, свестран критички приступ, омогућавају њено коришћење не само од стране интелектуалне елите, већ и шире јавности. У том смислу је њену практичну страну у разумевању положаја и улоге српског народа током двадесетог, али и почетка двадесет првог века, потребно у потпуности искористити.

